

FEDOROWICZ Zygmunt J.

ANKIETA

do SŁOWNIKA POLSKI WALCZACEJ NA KRESACH PŁN.-WSCH. II RZECZYPOSP.

- 1) FEDOROWICZ Zygmunt Józef, syn Karola i Anny z Kałabuńskich.
Pseudonimy "Albin" i "Pani Maria".
- 2) ur. 11 marca 1889 r. w Warszawie
- 3) zm. 3 lutego 1973 r. w Warszawie, po krótkiej chorobie (rozpoznanie niewydolność nerek).
- 4) Pochodzenie inteligenckie, wykształcenie wyższe (stopnie naukowe : doktor habilitowany Uniwersytetu Warszawskiego, doktor filozofii z zakresu nauk przyrodniczych Uniwersytetu Jagiellońskiego, studia na UJ i na Uniwersytecie Katolickim w Louvain - Belgia). W latach 1913-1914 był asystentem w Zakładzie Anatomii Porównawczej UJ. Wybuch I wojny światowej zastał Z. Fedorowicza w Wilnie, gdzie w sierpniu 1914 r. poślubił Marię Jurewiczównę. Oddzielony od Krakowa przez front, pozostał w Wilnie, gdzie zajął się organizowaniem szkolnictwa polskiego i pracą dziennikarską w polskich czasopiśmiech. Od 1915 r. był członkiem Komitetu Polskiego w Wilnie i nauczycielem polskiego gimnazjum, od 1917 r. jego dyrektorem. W 1920 r. zgłosił się jako ochotnik do Wojska Polskiego - pełnił służbę w III Oddziale Sztabu Generalnego WP. Po demobilizacji jesienią 1920 r. powrócił do Wilna, do pracy w szkolnictwie i do działalności politycznej. Był vice-marszałkiem Sejmu Wileńskiego, który w 1922 r. uchwalił przyłączenie Ziemi Wileńskiej (tzw. w owym czasie Litwy Środkowej) do Polski. Od 1924 r. Z. Fedorowicz był wizytatorem szkół średnich i naczelnikiem wydziału w Kuratorium Okr. Szk. Wileńskiego. W 1931 r. ze względów politycznych, jako aktywny działacz Stronnictwa Narodowego, został przeniesiony na emeryturę. Do 1939 r. pracował w redakcji "Dziennika Wileńskiego" (po jego zamknięciu w 1938 r. w wileńskim wydaniu "Warszawskiego Dziennika Narodowego") i pracował naukowo nad historią zoologii.

19/18
25

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text appears to be organized into several paragraphs and possibly a list or table structure.]

5) Po zajęciu Wilna przez wojska sowieckie i następnie litewskie, Z. Fedorowicz działał w strukturach konspiracyjnych Stronnictwa Narodowego. Po przyłączeniu Litwy do ZSRR, w sierpniu 1940 r., zagrożony aresztowaniem próbował się przedostać do Warszawy, ale przy przekraczaniu granicy został zatrzymany i osadzony w więzieniu w Kownie. Po wybuchu wojny sowiecko-niemieckiej w czerwcu 1941 r. wydostał się z więzienia opuszczonego przez straż uciekającą przed Niemcami i wrócił do Wilna, gdzie znowu podjął działalność konspiracyjną w Stronnictwie Narodowym. W marcu 1942 r. został powołany przez Rząd RP w Londynie na stanowisko Delegata Rządu na woj. wileńskie i nowogródzkie (później tylko wileńskie, po stworzeniu delegatury w Lidzie). Z tytułu tej funkcji blisko współpracował z Komendantem Okręgu Wileńsko-Nowogródzkiego AK. Kilkakrot^hnie przedostawał się z Wilna do Warszawy na spotkania z Delegatem Rządu RP na Kraj.

6) Zygmunt Fedorowicz nie pełnił funkcji w AK, ale jako Delegat Rządu RP ściśle współpracował z Komendantem Okręgu AK gen. Krzyżanowskim ("Wilk"), a po jego aresztowaniu w lipcu 1944 r. z płk. Kulikowskim ("Ryngraf"). Wspólnie z tym ostatnim wydali odezwę do ludności wileńszczyzny ażeby przeciwstawiała się poborowi do Armii Czerwonej, jako że na terytorium RP tylko polskie władze mogą zarządzić pobór, i to wyłącznie do WP.

7) Po 17 lipca 1944 r. Zygmunt Fedorowicz pełnił funkcję ~~Ręgnia~~ Delegata Rządu aż do aresztowania w dn. 30 sierpnia 1944 r. 15 lipca 1944 r., na spotkaniu z gen. Wilkiem i Konwentem Stronnictw Politycznych, odmówił ujawnienia Delegatury Rządu przed władzami sowieckimi. Gen. Wilk, który ujawnił się i podjął pertraktacje z tymi władzami, został wraz ze swym sztabem aresztowany, a zgrupowanie wileńskie AK niemal w całości zostało rozbrojone, a jego żołnierze wywiezieni do ZSRR.

The first thing I noticed when I stepped out of the car was the cold air. It felt like a blanket, wrapping around me. I had never experienced such a sharp drop in temperature before. The sun was still high in the sky, but its rays felt distant and weak. I shivered, pulling my coat tighter around me. The ground beneath my feet was damp, a sign of recent rain. I looked around, trying to get my bearings. The street was quiet, almost deserted. A few people were walking, but they seemed to be in a hurry, their faces set in grimaces. The buildings lining the street were old, their walls peeling and windows boarded up. It felt like I had stepped back in time. I took a deep breath, trying to clear my mind. The air smelled stale, like it had been sitting in a jar for years. I started walking, my feet hitting the wet pavement. The sound was rhythmic, almost hypnotic. I didn't know where I was going, but I had to keep moving. The cold was getting worse, and I needed to find shelter. I turned a corner, and there it was. A small, dimly lit shop with a sign that read "Coffee". I pushed the door open, and a warm wave of air hit me. The smell of coffee beans and freshly brewed coffee filled the room. I took a seat at the counter, and the barista behind the counter smiled at me. "Welcome," she said. "What would you like?" I looked at her, trying to read her expression. She seemed kind, but there was something about her that felt off. "A coffee, please," I said. She nodded and started to work. I watched her as she moved around the counter, her hands quick and efficient. She seemed to be in a different world, one that was completely at odds with the one outside. I took a sip of the coffee, and it was perfect. Just what I needed. I sat there, watching her work, feeling a sense of peace that I had never felt before. The cold was still there, but it didn't matter anymore. I was safe here. I was home.

8) Po aresztowaniu Z. Fedorowicz przebywał przez 14 miesięcy w więzieniu śledczym w Wilnie, z kilkutygodniową przerwą na pobyt w więzieniu na Łubiance w Moskwie, dokąd był przewieziony w maju 1945 r. prawdopodobnie w związku z procesem Delegata Rządu na Kraj i vice-premiera Jankowskiego oraz Komendanta Głównego AK gen. Okulickiego, jednak do tego procesu Z. Fedorowicz nie został włączony. W listopadzie 1945 r. został postawiony przed sądem wojskowym w Wilnie, oskarżony o działanie na szkodę ZSRR w czasie wojny, i został skazany na 10 lat robót przymusowych w obozie pracy. 23 listopada 1945 r. został wywieziony z Wilna. Przez 10 lat przebywał w różnych obozach, od Archangielska do Karagandy. Po odbyciu pełnego wyroku w obozach został skierowany na przymusowe osiedlenie w Kazachstanie, gdzie przebywał ponad rok. W grudniu 1955 r. starania rodziny o jego repatriację przyniosły efekt i powrócił do kraju. Początkowo zamieszkał u córki we Wrocławiu, a po paru miesiącach przeniósł się do rodzinnego miasta - Warszawy .

9) Z. Fedorowicz , mimo ogólnej utraty zdrowia na skutek wieloletniego pobytu w nieludzkich warunkach w obozach pracy, nie starał się o uprawnienia inwalidzkie.

10) Po przeniesieniu się do Warszawy w 1956 r. Z. Fedorowicz podjął pracę w Instytucie Zoologii PAN na stanowisku docenta. W 1970 r. przeszedł na emeryturę. Do śmierci pracował naukowo wydając wiele publikacji z zakresu historii zoologii (wykaz w załączeniu) i pełnił funkcje sekretarza Komitetu "Memorabilia Zoologica". Po powrocie z wygnania nie zajmował się działalnością polityczną.

11) Zygmunt Fedorowicz był odznaczony krzyżem oficerskim orderu Polonia Restituta (1923 r.), Orderem Wojennym "Virtuti Militari" V klasy, (1944 r.), Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1944 r.)

The first part of the report is devoted to a description of the
 general situation in the country. It is found that the
 economic conditions are generally satisfactory, but there is
 a certain amount of unemployment, particularly in the
 rural districts. The government has taken steps to
 improve the situation, and it is hoped that these
 measures will be successful. The second part of the
 report deals with the financial position of the country.
 It is found that the government has a surplus, and
 that the public debt is small. This is a very
 favorable position, and it is a result of the
 sound financial policy which has been followed.
 The third part of the report is devoted to a
 description of the social conditions. It is found
 that the standard of living is generally high, and
 that there is a certain amount of social progress.
 However, there is still a certain amount of poverty,
 particularly in the rural districts. The government
 has taken steps to improve the situation, and it
 is hoped that these measures will be successful.
 The fourth part of the report deals with the
 political situation. It is found that the
 government is generally popular, and that there
 is a certain amount of political progress. However,
 there is still a certain amount of corruption,
 particularly in the rural districts. The
 government has taken steps to improve the
 situation, and it is hoped that these measures
 will be successful.

i Krzyżem Armii Krajowej (1970 r.).

12) Poprzednikami Z. Fedorowicza na stanowisku Dlegata Rządu RP na woj. wileńskie byli :

Prof. Adam Żójtowski (1940 r.)

Michał Tyszkiewicz (1940-1941)

natomiast po aresztowaniu Z. Fedorowicza w sierpniu 1944 r.

funkcję tę objął dr Jerzy Dobrzański.

13) Roman Korab-Żebryk : Operacja wileńska AK, PWN Warszawa 1985,

Eugeniusz Duraczyński : Między Londynem a Warszawą, PIW Warsza -
wa 1986 i szereg innych wydanych w kraju i za granicą.

14) dr Leszek Iwanowski, ul. Nubijska 3 m.43 , Warszawa - Saska
Kępa.

5) Zaświadczenie weryfikacyjne Koła Byłych Żołnierzy Armii Krajo -
wej w Londynie, L.d.t. 3524/66 z dn. 27 listopada 1966 r. (ksero -
kopia w załączeniu).

16) W załączeniu fotografia Zygmunta Fedorowicza z 1962 r.

Ankietę wypełnił syn , prof. dr hab. Zdzisław Fedorowicz ,

████████████████████, 02-587 Warszawa .

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and lighting.